

תיקוני עירובין

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות
המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 283
סיון תשפ"א

החידושים התמידיים בשאלות מעשיות בעירובין

דבר מעניין ביותר אנו רואים שוב ושוב בהלכות עירובין, למרות שאנו עוסקים בו שנים רבות ובכל שבוע מגיעות עשרות שאלות, שהרבה מהן חוזרות על עצמן, יש תמיד גם שאלות חדשות ונידונים הלכתיים חדשים, שיש מה לדון ולהסתפק בהכרעתם. חלק מהשאלות מגיעות מהאחראים על העירובים, מתוך הדברים שהם מנסים לעשות במסגרת עבודת הקודש המוטלת עליהם, וחלק מהשאלות באות מאברכים יקרים שמנסים לעשות עירוב פרטי לבנין שהם גרים בו, או לצימרים שהם נסעו להתארח בשבת. כמובן השאלות כוללות נושאים רבים בהלכה, וחלקם תלויים גם בהלכות שונות בתורתנו, חלקם תלויים בדיני חושן משפט, כגון מי הבעלים להשכיר דירת גוי, עד כמה אפשר לשכור מראש ואינו נחשב דבר שלא בא לעולם, האם חדר המדרגות בקומות העליונות שייך גם לדיירי הקומות התחתונות והאם זה מחייב לערב איתם, ועוד. וכן מהלכות יורה דעה, מי נקרא מומר שדינו כגוי לפסול את העירוב, וכן מהשאלות החמורות של יוסטין וגירות על הבאים מארצות שונות משפיע על דין השכירות מגוי. ואפילו מהלכות אבן העזר, כגון באיזה צורה אפשר לזכות את הפת של העירוב ע"י האשה.

התועלת בעירוב בבנין בפרט בתקופת המלחמה

מתוך מגוון השאלות יש סוג של שאלות שמגיעות מאברכים שעושים עירוב פרטי בבנין שלהם, כי באזור שהם גרים לא סידרו את השכירות מהתושבים הגויים כדן, או שאין עירוב שכונתי, והעירוב העירוני בעייתי מאוד, והם רוצים שלפחות בתוך הבנין יוכלו לטלטל כדן, להוציא מפתח לנעול את הדירה, או כשחסר איזה דבר וצריך לשאול חפץ מהשכנים, וגם יש בזה תועלת מסוימת למי שעושה את הפתרון שנקרא "כלים ששבתו בחצר" כפי שבארנו במק"א, שיכול ע"י להכניס אחרי בין השמשות את החפצים שהיו באותו בנין בבין השמשות, [אך לא להכניס לדירה חפצים שהגיעו בשבת ממקום אחר, ואכמ"ל].

יש לציין שבשבוע האחרון שארץ ישראל שרויה במלחמה עם החמאס ברצועת עזה, ויש אזעקות ומטחי טילים שדורשים עליהם להיכנס למרחבים מוגנים ולמקלטים, והגרים בקומה עליונה צריכים לצאת מדירתם לחדר המדרגות שבקומות האמצעיות, יש צורך מיוחד לטלטל דוקא בתוך הבנין, כאשר צריכים לקחת את הילדים הקטנים על הידיים להוציאם מהדירה בשעת האזעקה. והנה כאשר יש אזעקה ולפי ההוראות צריך לצאת מהדירה, ודאי שאין להתעכב רגע מחמת חוסר העירוב, ומי שצריך להוציא יש לעשות זאת ללא שהות וספק, אלא באופן שלא צריך לצאת ובכל זאת יש שמעדיפים לרדת למקלט, או לגבי מי שרוצה לקחת גם חפץ כלשהו להעסיק את הילד או מוצץ להרגיע את התינוק, או ספר תהילים להתפלל ברגעים של ההתעוררות וקירבה מתוך צרה, בזה יש לשים לב שצריך שיהיה עירוב טוב לפחות בתוך הבנין. [במקומות שאין עירוב כדן, ניתן להשאיר את החפצים מערב שבת במקלט, או בחדר המדרגות].

החזרת התינוק לדירה לאחר הפסקת הטילים

לאור התקופה נוסף כאן שתי שאלות שהגיעו מיורדי המקלטים. שאלה ראשונה, מה הדין להחזיר את התינוק לאחר שנגמר מטח הרקטות, במקום שאין עירוב בבנין. הרי הוצאה היא פיקוח נפש, אבל בהחזרה אינו פיקוח נפש, כי אפשר להישאר איתו שם עד סוף השבת. [ואין לומר שהגדול לא מחויב להישאר וממילא החזרתו היא הצלתו, דא"כ לעולם יאמר שהולך בשבת מהדירה להוריו ואינו מחויב להישאר ואז פיקוח נפש להשאיר תינוק בלי אוכל עד אחרי שבת זה ודאי אינו, ומבואר בגמ' שהולדת בשדה אסורה לטלטל את התינוק הנולד, אלא ע"י מוסרו לחבירו וחבירו לחבירו שכל א' רק פחות מד' אמות וזה פשוט וא"צ לפנים]. ומ"מ י"ל שאע"פ שאינו פיקוח נפש להוציא, מ"מ זה בגדר צורך חיותו של הקטן, בין במקלט ובין בחדר המדרגות זה יחליש את הקטן אם לא יהיה במיטה המסודרת אלא יוחזק על הידיים או על הקרקע במקלט, וכן עוד סיבות דומות, וקיי"ל שצרכי קטן הם כחולה שאין בו

עירוב חדש בקיבוץ על שפת הים

בשבוע האחרון זכה עוד ישוב בצפון בהשלמת העירוב, בישוב שלא היה בו עירוב מעולם. האמת היא שלפני הרבה שנים כבר עשו שם היקה מסביב עם עמודים וחוטים, ורק חלקים ממנו נהרסו. אבל כשהגענו למקום התברר שמה שעשו, לא היה עירוב כלל. מדובר בקיבוץ חילוני השוכן על שפת הים, ויש בו מלון מפורסם שהרבה דתיים מגיעים אליו במשך השנה. לפני כשנתיים פנה משגיח הכשרות שבמטבח הנהלה, ואמר לה שאין עירוב למקום, החוטים קרועים, חסרים עמודים, וזה מכשול גדול לאורחים הדתיים, לא כדאי לכם לקחת את העבירה הזו, תשקיעו כמה אלפי שקלים ויהיה עירוב. מעניין מאוד שמדובר בהנהלה חילונית, ובכל זאת זה השפיע עליהם ונתנו לו אישור לעשות.

המשגיח הזמין את מוקד העירוב לתת תכנית והצעת מחיר, אחרי שכבר היה שם בעל מלאכה מזדמן שהציע הצעות לקשור חוטים לעמודי חשמל כשהגענו למקום ראינו שהעמודים של העירוב הישן, שרצו להסתמך עליהם גם עכשיו, שעדיין נותרו לאורך החוף, אינם כשרים כלל. החוטים שם היו חוטי ברזל, והם נשארו עדיין קשורים, אלא שצורת קשירתם, וגם הברזל עם הלולאה שהותקן לצורך קשירתם היה מהצד של העמוד ממש, ללא שום צד להכשירו. הערנו את תשומת ליבו של משגיח הכשרות, והוא הבין שמבעל מלאכה מזדמן יצא לו "חוטים", לא "עירוב"! והוא בחר את מוקד העירוב לתקן את

התברר שראשי העמודים פסולים לטחילתם

העמודים הקיימים ולבנות את החלקים החסרים, שיהיה עירוב כשר ושלם. העבודות החלו בס"ד לפני תקופת הקורונה, והן נעצרו במשך יותר מחצי שנה, מחמת שהמלון לא פעל עד לחדש זה, וכעת הגענו שוב למקום להשלים את העירוב. גם כאן הופתענו לראות שבמשך השנה שחלפה הוסרו שלשה עמודים שהותקנו אחורי הקיבוץ. חידשנו אותם, והשלמנו את קשירת החוטים, ובעז"ה יהיה לזכות להציל רבים מחילול שבת.

המצאת פתרון נוסף לתיקון ראשי העמודים

בתיקון ראשי העמודים, היה נדרש להמציא פתרון מקורי, ונציין אותו כאן כדי שהעוסקים יקישו ממנו לפתרונות אחרים, וגם לשמח את הקוראים שמתעניינים בפתרונות פרקטיים. העמודים שהיו על החוף, היו עמודים מרובעים, ומהצד קרוב לראש העמוד, היה כעין לולאה עגולה מברזל מולחמת לעמוד. והנה לחבר ראש עמוד בגובה, הוא דבר קשה וגם מסוכן, העמודים כאן היו מחוברים רק עם ברגי ג'מבו חלודים, שאי אפשר להשעין עליהם סולם ולעלות עליו. גם להעמיד סולם שני צדדים שעומד בפני עצמו, מול הרוחות שבחוף, אינו דבר פשוט. יש מקרים כאלו שעושים ראש הלבשה, כלומר חתיכה שמתלבשת על העמוד, לוקחים צינור קצת יותר רחב, ומחברים עליו כובע עם V, ומרימים אותו ע"י מקל ארוך, ומלבישים אותו על הראש הפסול.

תיקון הלבשה לראשי העמודים

אבל כאן גם הלבשה לא היה אפשרי, כי הלולאה המחוברת בצד, עוצרת את ההלבשה. ואם יעשו משהו רחב מאוד, הוא לא יהיה יציב, וימשך ויטה לצד, והחוט שמעליו לפעמים לא יהיה מעל העמוד. [בהרבה מקרים יש צורך לעלות לחתוך את החלק הישן, ואז צריכים להזמין טרקטור ולעלות בתוך הכף עם מכשיר נייד מתאים. אבל כאן היה קשה להביא טרקטור לצורך העניין]. ולכן הפתרון שהומצא כאן, שעשינו הלבשה עם הריץ מותאם ללולאה, שבצד אחד חסר בצינור המתלבש חתיכה, ואז הלולאה לא מונעת להיכנס, והלבשו אותם לכל העמודים שעל החוף.

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM

סכנה, שהותר אמירה לנכרי, וכן מצינו שיש דברים דרבנן שהותרו עכ"פ בנינו, לכן בתוך הבנין שהטלטל נאסר רק מדרבנן, מותר להחזיר את הקטן לבית, ועדיף בנינו באופן שלא יסתכן.

האם הגוים בקומות העליונות אוסרים את המקלט, וגדר דריסת הגל
שאלה נוספת שהגיעה השבוע מאברך שהדבר נגע אליו, האם השכנים החילונים אוסרים לטלטל למקלט, עד שיעשו עירוב עם כל שאר השכנים. וביאור הדבר, שבאמת כאשר אין עירוב אסור להוציא לכל החצרות המשותפות, וגם להוציא מהבית למקלט בכלל האיסור, אבל השאלה היא בדוגמא מסוימת ושכיחה, כאשר יש לשכנים הגוים והמומרים יציאה בכניסה הראשית, ויש אברכים שגרים בקומה מינוס, ושם או יותר למטה נמצא המקלט. וכן כאשר הגוי יכול לצאת דרך החניה או שיש לו יציאה מהחצר החיצונה ולא דרך חדר המדרגות, ואינו זקוק לעבור בחדר המדרגות המוביל למקלט.

הנה הדין הוא שבשאר השבתות יכולים לערב את הקומה למטה, והדיירים העליונים אינם אוסרים עליהם, כי החלק הזה של החצר המשותפת אינו משמש אותם. [והשייכות בבעלות בלבד ללא שימוש, אינה אוסרת, כאשר יש מחיצה או צורת הפתח, או מדרגות שדינם כמחיצה]. נשאלת השאלה האם בשבת זו, שיש לדיירים העליונים צורך וזכות שימוש במקלט, האם עכשיו הם יאסרו על התחתונים לערב את הקומה שלהם עם המקלט שלמטה מהם. והתשובה בזה, שאינם אוסרים על התחתונים, כי רק דרך להגיע למקום אכילה אוסר, ולא דרך להגיע לשימוש אחר כמו מחסן או חדר עבודה וכל שימוש אחר מאכילה, כמו שמבואר בשו"ע שרק מקום אכילה מצריך עירוב, אבל אם יש לאדם בית נפרד שהוא רק ישן בו, אינו מצריך עירוב, וממילא גם הדרך אליו אינה מצריכה לערב אתו.

אמנם יש לשאול, הרי כאשר יש לאדם דירה בקומות העליונות, צריך לערב איתו אם רוצים להציא לחצר [אף חצר שאינו עובר בה], כי צריך לערב עם כל דיירי החצר. יש לבאר שכאן זה שונה, וזה יסוד גדול בנושא חלוקת החצר ומי אוסר בה. כי יש דין שאחד מהשותפים בחצר, מותר לחלוק את החצר לשימושים לענין עירוב שבת, כאשר מבדיל וחוצה את החצר ע"י צורת הפתח או פס ד' טפחים וכדומה (עי' שו"ע סי' שס"ג סל"א), וכאשר חוצה את החצר אז השותף אינו אוסר אלא במקומות שיש לו דריסת רגל, וכיון שאין הקומה מחולקת במדרגות שנחשבות למחיצה בדרך כלל, ממילא הדיירים בקומות העליונות אוסרים רק בחלקים שיש להם דריסת רגל, ושאר המקומות המובדלים מהם בכל סוג מחיצה שיהיה [ובתנאי שמשתייכים לדירה אחת מהשותפים בחצר], אינם נאסרים, כביכול לזמנים של שבת זה שייך לפלוני. משא"כ בחצר גדולה שאינה מחולקת, צריך לערב עם כולם גם כשאינם עוברים באותו מקום.

באיזה אופן צריך לשיכור מעובד זר שגור בדירת בעליו

בשבוע זה התקשר אברך שמנסה לעשות עירוב פרטי בבנין שלו, כי באזור שהוא גר לא סידרו את השכירות מהתושבים הגוים כדון, והוא רוצה שלפחות בתוך הבנין יוכל לטלטל כדון, והנה באותו בנין יש דירה של אשה מבוגרת, שיש לה עובדת זרה גויה, שיש לה חדר בתוך הדירה, וכדי לשכור את רשות הגויה הוא ביקש להניח אצלה חפץ כלשהו, שע"ז יחשב כמו שכירו ולקטנו של הגויה, וישכיר את רשותה [החדר שלה] שלא מידיעתה, כמ"ש השו"ע (סי' שפ"ב ס"ב). יש לציין שלא בכל מקרה כזה צריך לשכור את דירת הגויה, כיון שהיא גרה עם הזקנה יחד ואוכלת משל הזקנה, ויש בזה הרבה פרטים שיכולים לשנות את הדין [כגון אם הזקנה נוסעת לשבת ומשאירה את הגויה בדירה].

ובאופן כללי עיקר הדין הוא, שאם הגוי אוכל משל בעה"ב וגר עם בעה"ב, יש להקל שאין צריך לשכור ממנו, אפילו שישן בחדר נפרד, אבל אם הוא אוכל בנפרד בחדר הפרטי שלו, ובפרט אם יש לו כריים לעצמו [כגון בשביל שלא יטרף ויאסור את הכלים של בעה"ב], אז יש לחוש שהוא אוסר, וצריך לשכור את רשותו. והשכירות תהיה ממנו, או מבעה"ב בתנאי שיש לו זכות להניח חפץ בחדר של הגוי, או שנייח בפועל.

באיזה חדר בבית הגוי צריך להניח את החפץ

האברך רצה להפקיד חפץ אצל העובדת הזרה, והבין שהדרך הכי טובה לכך היא, שישלח את אשתו שתדבר עימה. וכך הם עשו, האשה דיברה עם העובדת, שבקושי הבינה מה היא רוצה, אבל בסופו של דבר היא הבינה שהשכנה מבקשת לשמור לה את החפץ, והיא קיבלה אותו והניחה בבית. לאחר מעשה התקשר האברך ושאל, האם זה בסדר שהגויה הניחה את החפץ סתם בדירה בכל מקום שהוא, או שמא צריך שהיא תניח את החפץ בחדר הפרטי שלה, שהרי זה הדירה האוסרת.

התשובה לכך שאפשר שהיא תניח את החפץ בכל מקום בדירה, כיון שהכל נחשב כחלק מהבית שהיא גרה בו. ואע"פ שכאמור האיסור הוא בגלל שיש לה חדר פרטי שנחשב דירה שלה, [וגם אם רק נתנו לה לשהות שם

והיא לא הבעלים על המקום כלל, מ"מ לענין עירוב גם דירת אורח בחינם יכולה לאסור כשנמצא יותר משלושים יום], וא"כ החפץ צריך להיות בדירה שלה. בכל זאת כל חדרי הבית נחשבים שימוש דיורים ממש גם עבורה, שהרי השימושים שלה בדירה הם צורת שימוש של אדם בתוך ביתו.

ויש לעיין האם דין זה דומה למה שנחלקו הפוסקים בדיני כלים ששבתו בבין השמשות באחד מחדרי הבית שאינם משמשים לאכילה, האם נחשבים כלים ששבתו בחצר, שברע"א ובמשנ"ב מבואר שכל חדרי הבית נחשבים בית, ואף חדר בית הכסא, וכן משמעות הרמ"א והבית מאיר, ושיטת החזו"א ששאר חדרי הבית אינם כבית אלא כחצר, וא"כ לכאורה לדעת החזו"א יצטרכו במקרה הנ"ל שהגויה תניח את החפץ בחדר שלה דוקא, ולא בשאר חדרי הבית שנחשבים לה כחצר, [אלא אם נסמך ששכירו ולקטנו בחצר בלבד מועילה. וי"ל שבדוגמא כזו הרי זה כמ"ש הב"י (סי' שפ"ב ס"ב על דברי רש"י) שאם מניח בחצר ויכול להניח גם בבית, נחשב שכירו בבית ומועיל לכ"ע, ודוק]. אבל נראה שאינו דומה לדיני כלים ששבתו בחצר, ובגדי שכירות בבית גם החזו"א מודה ששימוש בשאר חדרי הבית נקרא שכירות בדירה עצמה, ועיין בזה. ותן לחכם ויחכם עוד.

מדוע המפקיד חפץ אצל הגוי צריך גם להשכיר

לאחר שהוכרע שהפקדת החפץ נעשתה כראוי, הוסיף האברך ושאל, מה עליו לעשות כעת. אמרנו לו שצריך להשכיר את דירת העובדת הזרה, ולא להסתפק בהפקדת החפץ. ויש לזה שני טעמים, א. לכתחילה פוסק המשנ"ב (סי' שפ"ב ס"ק מ"א, כדברי השו"ע בדעה הראשונה) שדירת הגוי ניתרת בשכירות דוקא, ולא בהפקדת חפץ, אלא הפקדת החפץ מועילה שבמקום לשכור מהגוי שזה דבר קשה, שוכרים מהמפקיד את החפץ.

ב. בזמנינו שרק מפקידים חפץ ולא מקבלים זכות בדירה להניח חפצים [שע"ז לא דיברה הגמ' והפוסקים, אלא פוסקי זמנינו הכריעו לדמות לקבלת מקום בבית, כמ"ש במק"א], הרי זכות זו קיימת רק כשהחפץ מונח בפועל, אבל אם הגוי יוציא את החפץ מביתו [שכך סביר שיקרה כעבור זמן מה], מתבטלת הזכות של המפקיד, ובטל ההיתר לעירוב מכאן ולהבא. משא"כ אם ישכיר את דירת הגוי לאחרים, ויקבע זמן שהשכירות תהיה לעשרים שנה וכדומה, אז לא תבטל השכירות, כמ"ש המשנ"ב (שם ס"ק מ"ח) [ואינו דומה למש"כ שם ס"ק ל"ז במקבל זכות בבית וכנ"ל]. לכן הוא צריך להשכיר את דירת העובדת הזרה לאחרים.

אשה שהפקידה חפץ האם הבעל כשכירו ולקטנו

שאל האברך, מי במקרה הזה צריך להשכיר. מי נחשב שכירו ולקטנו של העובדת הזרה, האם הוא ששלח את החפץ ביד אשתו, והחפץ הוא שלו, או שמא אשתו נחשבת שכירה של הגויה, כי הגויה לא יודעת מכל הענין שבעלה שלח אותה, והתכוונה לשמור לאשה בלבד.

והנה ברור שעיקר הזכות לענין עירוב היא לאשה, כי בעירוב הענין אינו בעצם החפץ למי הוא שייך, אלא הענין הוא המקום המושאל, והרי המקום הושאל לאשה להניח חפץ של בעלה. אמנם יש להסתפק אולי גם בעלה ראוי להחשב כמו שכיר של הגויה, כיון שעכ"פ מה שקנתה אשה קנה בעלה, וכל השימושים שלה משמשים גם את בעלה. [ויש לעיין גם בדיני חושן משפט, אם חלים ככה"ג חיובי שמירה כלפי בעלה, ומי ראוי לתבוע תשלום במקרה נזק, ועי' בסוגיית שאל מן האשה ושילם לבעלה, ובעוד מקומות. ישמע חכם ויוסיף לקח].

והשאלה הבאה, האם הבעל יכול לשכור מאשתו, או שמא יש כאן חיסרון כלשהו. והנה מצד הדין שכל מה שקנתה אשה קנה בעלה, והיא אינה זוכה ממנו, כמ"ש לגבי זיכוי הפת של העירוב (סי' שס"ו ס"ו). אינו דומה לענייננו, לפי מה שנפסק באבן העזר (סי' פ"ה ס"ו) שאם הבעל נותן לאשתו מתנה על מנת שאין לו רשות במתנה, זה שייך לה ואין לו רשות בזה, לכן היא קונה מידי, ואינו דומה לעירוב שצריך שתזכה עבור אחרים, (ועי' שמירת שבת כהלכתה). ועוד יש לעיין אם נאמר שגם הבעל נחשב שכירו ולקטנו של העובדת, האם זה מונע ממנו להיות השוכר. ונראה שזה לא מונע, ומה שיש לו גם כח הלכתי לעמוד תחת הגויה, אינו מונע ממנו מלעשות קנין עם מישהו אחר שיש לו זכות כזו. ובפרט שהשכירות היא לא רק אליו, אלא לכל המשתתפים בעירוב, וזה ודאי לא מוגבל מחמת הזכות העצמית שלו. לכן הלהכה הוא יכול לשכור מאשתו, ויתן את הכסף לה על מנת שאין לו רשות בו.

נסיים את הענין בפתרון שהציע המשיב במקוד העירוב, תוך מתן מענה מיידי כדי לברוח מכל הבעיות עד שיכריעו בהם. הבעל יקבל מאשתו להיות שליח שלה להשכיר מכח זכויותיה, וישכיר ע"י שכן או חבר, שיתן לבעל פרוטה וישכור עבור כל השותפים בעירוב של השכונה, למשך עשרים שנה. בדברים אלו עמדנו על מעט מהשאלות שמגיעות למוקד העירוב מידי יום, וראינו שאפילו שעמדנו בזה"כ רק על בנושא אחד מסוים, יש כ"כ הרבה הלכות ופרטים, שכל תשובה צריכה לכלול שימת לב לכל ההלכות יחד, ולא לפספס שום פרט, ובמיוחד להבין ולדעת איזה בעיות בכל מקרה, ומה הפתרון לכל דבר.